

Raad voor
Strafrechtstoepassing
en Jeugdbescherming

Aan de staatssecretaris Langdurige en Maatschappelijke Zorg
Mevrouw V. Maeijer
Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
Postbus 20350
2500 EJ Den Haag

Datum	26 mei 2025	Uw kenmerk	4076600-1080403-LZ
E-mail	advies@rsj.nl	Ons kenmerk	6271654

Onderwerp Advies Evaluatiewet Wvggz en Wzd

Geachte mevrouw Maeijer,

Op 21 maart 2025 is de *Evaluatiewet Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg (Wvggz) en Wet zorg en Dwang (Wzd)*¹ in consultatie gegaan.² De Afdeling advisering van de Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming (hierna: de RSJ) is gevraagd over dit conceptwetsvoorstel te adviseren.

Het voorliggende conceptwetsvoorstel beoogt primair om mensen die met gedwongen zorg te maken krijgen betere en meer effectieve rechtsbescherming te bieden dan nu het geval is. De afgeleide doelen van het conceptwetsvoorstel zijn het terugdringen van de toepassing van dwang, het vergroten van de eigen regie van mensen die gedwongen zorg nodig hebben, en het vergroten van de uitvoerbaarheid van de Wvggz en de Wzd. Aan het conceptwetsvoorstel liggen vijf leidende principes ten grondslag: terug naar de kern, van regels naar principes, begrijpelijkheid, meer tijd voor zorgverlening, en meer synergie tussen de Wvggz, Wzd en Wet forensische zorg (Wfz).

¹ Voluit: Wet tot wijziging van de Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg, de Wet zorg en dwang psychogeriatrische en verstandelijk gehandicapte cliënten en enkele aanpalende wetten teneinde de rechtspositie van mensen die met gedwongen zorg te maken krijgen te versterken, de samenhang tussen beide wetten te verbeteren en de uitvoerbaarheid te vergroten.

² In de Wvggz en de Wzd is opgenomen dat binnen twee jaar na de inwerkingtreding (op 1 januari 2020) een verslag over de doeltreffendheid en de effecten van beide wetten in de praktijk naar de Staten-Generaal wordt gezonden. Daarom heeft ZonMw de opdracht gekregen een wetsevaluatie uit te voeren, waarna twee afzonderlijke rapporten zijn opgeleverd: J. Legemaate e.a., *Evaluatie wet verplichte geestelijke gezondheidszorg en Wet zorg en dwang, deel 2 – doeltreffendheid en (neven)effecten*, Den Haag: ZonMw 2022. Naar aanleiding van de aanbevelingen uit de eerdergenoemde rapporten, is voorliggend conceptwetsvoorstel uitgewerkt (concept MvT, p. 3). Daarnaast is er een verdiepingsonderzoek van ZonMw verschenen: E. Plomp & J. Legemaate, *Verdiepingsonderzoek, Uitvoering Wvggz: goede voorbeelden uit de praktijk*, Den Haag: ZonMw 2024.

De adviestaak van de RSJ richt zich op de tenuitvoerlegging van straffen en maatregelen. Voor de advisering van de RSJ is de humane en rechtvaardige bejegening van (minder- en meerderjarige) justitiabelen en jeugdigen die te maken krijgen met jeugdhulp en jeugdbescherming het uitgangspunt, waarbij de bescherming van hun rechtspositie centraal staat. Daarom focust de RSJ zich in dit advies alleen op de voorgestelde wijzigingen ten aanzien van hoofdstuk 9 Wvvgg³ en hoofdstuk 3a Wzd,⁴ de in hoofdstuk 9 Wvvgg expliciet van overeenkomstige toepassing verklaarde bepalingen⁵ en paragraaf 2.3a Wzd. Daarnaast besteedt de RSJ aandacht aan een wijziging met betrekking tot reguliere ggz-patiënten die tijdelijk in een Forensisch Psychiatrisch Centrum (FPC) verblijven. De voorgestelde wijzigingen met betrekking tot personen die op basis van een civiele machtiging onder de Wvvgg en Wzd vallen (al dan niet via artikel 2.3 Wfz)⁶ blijven vanwege de reikwijdte van de advisering van de RSJ in deze brief buiten beschouwing, met uitzondering van paragraaf 2.3a Wzd. Dat geldt ook voor de wijzigingen die zijn voorgesteld ten aanzien van de procedure van artikel 2.3 Wfz. De RSJ zal in de toekomst overigens wél adviseren over de aangekondigde 'forensische variant' van artikel 2.3 Wfz, die de minister van Justitie en Veiligheid momenteel uitwerkt in een separaat wetsvoorstel.⁷

De RSJ is positief over de doelen die in het conceptwetsvoorstel worden nagestreefd en de principes die hieraan ten grondslag liggen. Volgens de concept memorie van toelichting is het voor de rechtsbescherming van de mensen die gedwongen zorg ondergaan essentieel om te weten wat hun rechten zijn en dat zorgverleners weten wat er van hen wordt verwacht.⁸ De RSJ onderschrijft dit en ziet dat belangrijke stappen zijn gezet waar het gaat om de verduidelijking en versterking van de rechtspositie van de eerdergenoemde justitiabelen, reguliere ggz-patiënten die in een FPC verblijven en jeugdigen in een civiel kader. Tegelijkertijd is er wat de RSJ betreft nog ruimte voor verbetering. De RSJ stelt de verbeterpunten hierna per doelgroep in drie paragrafen aan de orde en doet daarbij in totaal elf concrete aanbevelingen om onzekerheden rondom de rechtspositie weg te nemen dan wel de rechtspositie van personen uit deze doelgroepen te versterken.

De Wvvgg en Wzd worden geïntegreerd behandeld. Deze wetten hanteren verschillende benamingen voor de persoon die zorg ontvangt, te weten 'betrokkene' en 'cliënt'.

³ Hoofdstuk 9 Wvvgg regelt de rechtspositie van personen met een strafrechtelijke titel die verblijven in een Wvvgg-accommodatie. Het gaat om personen met een psychische stoornis bij wie zorg in een accommodatie onderdeel is van (de tenuitvoerlegging van) een straf, maatregel of andere strafrechtelijke titel (concept MvT, p. 74).

⁴ Hoofdstuk 3a Wzd regelt de rechtspositie van personen met een strafrechtelijke titel die in een Wzd accommodatie verblijven. Het gaat om personen met een psychogeriatrische stoornis, verstandelijke handicap of een daarmee gelijkgestelde aandoening aan wie zorg in een accommodatie onderdeel is van (de tenuitvoerlegging van) een straf, maatregel of andere strafrechtelijke titel (concept MvT, p. 185).

⁵ De in de Wvvgg en Wzd op personen met een strafrechtelijke titel algemeen van toepassing zijnde artikelen laat de RSJ in dit advies buiten beschouwing.

⁶ Artikel 2.3 Wfz bevat de bevoegdheid van de strafrechter om op verschillende momenten in het strafproces een zorgmachtiging (Wvvgg) of rechterlijke machtiging tot opname (Wzd) af te geven (concept MvT, p. 4).

⁷ Concept MvT, p. 30.

⁸ Concept MvT, p. 4.

De RSJ hanteert in verband met de leesbaarheid in dit advies de term 'betrokkene', tenzij het gaat om personen in de reguliere GGZ. Dan hanteert de RSJ de term 'patiënt'.

1. Verduidelijking/versterking rechtspositie van justitiabelen die met een strafrechtelijke titel in een Wvggz- of Wzd-accommodatie verblijven

Aanbeveling 1: Werk, net als in hoofdstuk 9 Wvggz, ook in hoofdstuk 3a Wzd (nieuw) met afzonderlijke paragrafen voor de twee van elkaar te onderscheiden groepen van personen die met een strafrechtelijke titel in een Wzd-accommodatie verblijven.

In het eerste deelrapport van de wetsevaluatie Wvggz/Wzd werd aanbevolen om hoofdstuk 9 Wvggz te vereenvoudigen en verduidelijken.⁹ Om te verduidelijken welke interne rechtspositie¹⁰ geldt voor personen die met een strafrechtelijke titel in een Wvggz-accommodatie verblijven, wordt in het conceptwetsvoorstel onderscheid gemaakt tussen personen met vrijheidsbenemende strafrechtelijke zorgtitels enerzijds, en personen met voorwaardelijke titels en overgebrachte personen anderzijds.¹¹ De interne rechtspositie van die eerste groep personen is geregeld in paragraaf 1 van hoofdstuk 9 Wvggz¹² (nieuw), hierna: 'paragraaf 1 personen', en de interne rechtspositie van die tweede groep personen in paragraaf 2 van datzelfde hoofdstuk¹³ (nieuw), hierna: 'paragraaf 2 personen'. Hoewel de RSJ van mening is dat hoofdstuk 9 Wvggz ook mét de voorgestelde wijzigingen nog steeds een lastig te doorgronden hoofdstuk blijft, zorgt de structuur van twee afzonderlijke paragrafen (en een derde over de identiteitsvaststelling) er wel voor dat duidelijk is welke rechten en plichten gelden voor personen die met een strafrechtelijke titel in een Wvggz-accommodatie verblijven. De RSJ is daarover positief.

De RSJ ziet de gekozen structuur met twee afzonderlijke paragrafen echter niet terug in de Wzd, terwijl in de artikelen 49 en 50 Wzd (nieuw) wel onderscheid wordt gemaakt tussen twee groepen personen die met een strafrechtelijke titel in de Wzd-accommodatie verblijven (dezelfde twee groepen als in de Wvggz). Hierdoor is minder duidelijk welke rechtspositie voor welke groep geldt. Dat de Wvggz en de Wzd op dit punt niet meer met elkaar in overeenstemming zijn gebracht, vindt de RSJ een gemiste kans. Zeker nu in de concept memorie van toelichting staat beschreven dat het doel is om meer samenhang tussen de Wvggz en Wzd aan te brengen.¹⁴

⁹ Concept MvT, p. 76.

¹⁰ De interne rechtspositie heeft betrekking op de rechten en plichten 'binnen', dus de zorg die mag worden verleend en de aanvullende maatregelen die in de accommodatie mogen worden genomen (concept MvT, p. 186).

¹¹ Concept MvT, p. 76.

¹² Paragraaf 1 bestaat uit art. 9:1 t/m 9:9 Wvggz (nieuw).

¹³ Paragraaf 2 bestaat uit art. 9:10 t/m 9:13 Wvggz (nieuw).

¹⁴ Concept MvT, p. 4.

Aanbeveling 2: Beschrijf in artikel 9:10 Wvvggz (nieuw), overeenkomstig artikel 9:1 lid 3 Wvvggz (nieuw), dat ten aanzien van het verblijf in de accommodatie en de zorg uitsluitend het in paragraaf 2 bepaalde geldt.

In artikel 9:1 lid 3 Wvvggz (nieuw) is opgenomen dat ten aanzien van het verblijf van en de zorg voor deze 'paragraaf 1 personen' alleen het in paragraaf 1 bepaalde geldt. In de concept memorie van toelichting wordt verduidelijkt dat dit betekent dat de andere bepalingen van de Wvvggz alleen van toepassing zijn voor zover dat in paragraaf 1 is bepaald.¹⁵ De RSJ neemt aan dat het niet opnemen van een soortgelijke tekst in artikel 9:10 Wvvggz (nieuw) voor 'paragraaf 2 personen', berust op een vergissing. Hierdoor is immers onduidelijk welke rechten en plichten 'paragraaf 2 personen' hebben. Onterecht kan dit de suggestie wekken dat niet alleen de bepalingen van paragraaf 2 Wvvggz (nieuw) maar ook alle overige bepalingen van de Wvvggz op hen van toepassing zijn. Deze omissie moet worden hersteld.

Aanbeveling 3: Vermeld in artikel 9:10 Wvvggz (nieuw) dat de zorgverlening plaatsvindt op basis van de Wet geneeskundige behandelingsovereenkomst (Wgbo) en vermeld in artikel 50 Wzd (nieuw) dat de gehele Wzd van toepassing is en dat de zorgverlening plaatsvindt op basis van een zorgplan.

In de concept memorie van toelichting is een tabel opgenomen, waarin een overzicht wordt gegeven van strafrechtelijke titels en bijbehorende wettelijke grondslagen die vallen binnen de reikwijdte van artikel 9:10 Wvvggz (nieuw).¹⁶ Volgens de RSJ wekt dit de suggestie dat deze wettelijke grondslagen titels zijn van onvrijwillig verblijf in de Wvvggz-accommodatie, terwijl dit niet het geval is. De wettelijke grondslagen zijn enkel titels van verblijf, omdat het verblijf van 'paragraaf 2 personen' in de Wvvggz-accommodatie *vrijwillig* is. Zij stemmen daarmee in, aldus de concept memorie van toelichting, en daarom is de zorgverlening aan hen in beginsel gebaseerd op een behandelovereenkomst van de Wgbo.¹⁷ Om die reden wordt in paragraaf 2 Wvvggz (nieuw) niet de verplichting tot het opstellen van een zorgplan opgenomen, zoals wel het geval is voor 'paragraaf 1 personen' op basis van artikel 9:4 Wvvggz (nieuw). Dat de zorgverlening gebaseerd is op de Wgbo, is echter niet terug te vinden in de wettekst. Dit leidt tot onduidelijkheid wat betreft de voor 'paragraaf 2 personen' geldende rechten en plichten en daarom adviseert de RSJ om een verwijzing naar de Wgbo in artikel 9:10 Wvvggz (nieuw) op te nemen.

Op de doelgroep van artikel 50 Wzd (nieuw), die dezelfde groep betreft als de 'paragraaf 2 personen' van de Wvvggz, is de gehele Wzd van toepassing.¹⁸ Dit impliceert dat de zorgverlening aan deze doelgroep (en dit is in afwijking van de Wvvggz) moet worden gebaseerd op een zorgplan. Dat de gehele Wzd op de doelgroep van artikel 50 Wzd (nieuw) van toepassing is, kan worden afgeleid uit de in lid 1 opgenomen zinssnede 'voor de toepassing van deze wet'. De RSJ vraagt zich echter af of dit op deze wijze voldoende

¹⁵ Concept MvT, p. 78.

¹⁶ Concept MvT, 87.

¹⁷ Concept MvT, p. 88-89.

¹⁸ Concept MvT, p. 186.

helder tot uitdrukking wordt gebracht. De RSJ ziet bovendien aanleiding voor een verduidelijking op dit punt nu de structuur van de Wzd op dit punt afwijkt van die van de Wvggz, waarin alleen de bepalingen uit paragraaf 2 Wvggz van toepassing zijn op 'paragraaf 2 personen' en dus niet de gehele Wvggz. Onduidelijkheid op dit punt kan tot gevolg hebben dat ook niet duidelijk is dat de te verlenen zorg moet worden gebaseerd op een zorgplan. Om deze rechtspositionele onzekerheid weg te nemen, acht de RSJ verheldering van beide punten in de wettekst noodzakelijk.

Aanbeveling 4: Neem de inhoud van artikel 9:8 Wvggz (nieuw), dat gaat over beheersbevoegdheden, op in een afzonderlijke bepaling in paragraaf 2 van hoofdstuk 9 Wvggz (nieuw).

Artikel 9:8 Wvggz (nieuw) voorziet in een bevoegdheid voor de zorgverantwoordelijke om beperkingen op te leggen aan 'paragraaf 1 personen'. Het betreft beperkingen in het ontvangen van bezoek, de bewegingsvrijheid in en rond de accommodatie en het vrije gebruik van communicatiemiddelen. Dit zijn volgens de concept memorie van toelichting geen vormen van gedwongen zorg, maar beperkingen die noodzakelijk kunnen zijn in het kader van beheersbaarheid.¹⁹ Dit artikel wordt in artikel 9:13 lid 1 Wvggz (nieuw) van overeenkomstige toepassing verklaard op 'paragraaf 2 personen'. De RSJ meent dat een 'van overeenkomstige toepassing verklaring' gegeven het belang voor de rechtspositie van de betrokkene in dit geval niet volstaat. De inhoud van dit artikel moet naar het oordeel van de RSJ worden neergelegd in een nieuw te formuleren artikel in paragraaf 2 Wvggz (nieuw). Dat bevordert ook de leesbaarheid van de paragraaf.

Aanbeveling 5: Verklaar artikel 8:8 lid 2 Wvggz (nieuw), dat betrokkene de bevoegdheid geeft om tussentijdse evaluatie en actualisatie van het zorgplan te verzoeken, van overeenkomstige toepassing in artikel 9:4 lid 2 Wvggz (nieuw).

In artikel 8:8 lid 2 Wvggz (nieuw) is vastgelegd dat de betrokkene de zorgverantwoordelijke kan verzoeken tot tussentijdse evaluatie en actualisatie van het zorgplan. De RSJ constateert dat dit artikel niet van overeenkomstige toepassing is verklaard op 'paragraaf 1 personen', terwijl de zorgverlening aan hen ook is gebaseerd op een zorgplan. Dat is wat de RSJ betreft een omissie die moet worden hersteld. Immers, voor dezelfde groep personen die met een strafrechtelijke titel in een Wzd-accommodatie verblijven en dus zorg krijgen op basis van een zorgplan, is die mogelijkheid tot het verzoeken van tussentijdse evaluatie wel in artikel 11 lid 1 onder c Wzd (nieuw) opgenomen.

Aanbeveling 6: Neem in artikel 9:12 Wvggz (nieuw) op dat als een beslissing tot de toepassing van gedwongen zorg in een noodsituatie wordt genomen door een zorgverantwoordelijke die geen ter zake kundige arts is, deze zorgverantwoordelijke zo spoedig mogelijk over deze beslissing moet overleggen met een wel ter zake kundige arts.

¹⁹ Concept MvT, p. 84.

Met de introductie van artikel 9:12 Wvggz (nieuw) wordt een bevoegdheid gecreëerd tot het verlenen van gedwongen zorg aan 'paragraaf 2 personen' voor het geval dat dit tijdelijk noodzakelijk is ter voorkoming van een noodsituatie. Het betreft personen bij wie in eerste instantie geen sprake is van vrijheidsbeneming, aangezien zij zich in de accommodatie bevinden op vrijwillige basis. De bevoegdheid tot het verlenen van gedwongen zorg in noodsituaties bestaat in het huidige recht al voor 'paragraaf 1 personen' en blijft voor hen ook bestaan in artikel 9:7 Wvggz (nieuw).²⁰

Het gaat volgens artikel 9:12 lid 1 Wvggz (nieuw) om gedwongen zorg (in de zin van artikel 3:2 lid 2 Wvggz (nieuw)). Voorbeelden hiervan zijn het toedienen van medicatie, insluiting, het uitoefenen van toezicht op de betrokkene en opname in de accommodatie in het geval de 'paragraaf 2 persoon' niet langer vrijwillig in die accommodatie wil verblijven. Op grond van artikel 8:11 lid 3 Wvggz (nieuw) is de duur van de tijdelijke gedwongen zorg beperkt tot maximaal drie dagen.

Met de introductie van deze bevoegdheid voor 'paragraaf 2 personen' wordt volgens de concept memorie van toelichting gehoor gegeven aan de behoefte van de praktijk aan meer mogelijkheden om in te kunnen grijpen als een 'paragraaf 2 persoon' tijdelijk ontregelt en een gevaarlijke situatie ontstaat. De huidige mogelijkheden van de praktijk om gedwongen zorg toe te kunnen passen zijn het aanvragen van een crisismaatregel en het eventueel aansluitend voorbereiden van een zorgmachtiging. De criteria die de Wvggz hiervoor kent zijn alleen niet altijd van toepassing op de forensische doelgroep, aldus de concept memorie van toelichting. Daarnaast is de accommodatie afhankelijk van externe crisisdiensten, die mogelijk van oordeel zijn dat de crisismaatregel niet passend is. Volgens de concept memorie van toelichting is een strafrechtelijke reactie die leidt tot omzetting van een (voorwaardelijke) straf of maatregel met (terug)plaatsing in een penitentiaire inrichting of FPC de enige overgebleven mogelijkheid om de gevaarlijke situatie af te wenden.²¹ Een belangrijk nadeel daarvan is bovendien dat dit vaak een (langdurige) onderbreking of vertraging van het behandeltraject van de justitiabele met zich brengt. Het is volgens de RSJ dan ook de vraag of dit in het geval van een tijdelijke (psychische) ontregeling een proportionele reactie is. De Wvggz-accommodatie kan verder juist de best passende plek zijn voor de betrokkene, zoals ook genoemd in de concept memorie van toelichting.²² Wat dit laatste punt betreft: de RSJ is voorstander van een persoonsgerichte benadering en vindt dat de juiste persoon op de juiste plek moet worden geplaatst en verblijven.

De RSJ kan zich, gelet op al het voorgaande, voorstellen dat het in een noodsituatie tijdelijk noodzakelijk is bepaalde vormen van zorg gedwongen toe te kunnen passen, mits uiteraard de betreffende Wvggz-instelling de best passende plek is voor de betrokkene, en de verwachting is dat de noodsituatie binnen drie dagen kan worden gestabiliseerd. Daarbij merkt de RSJ op dat als dit laatste niet het geval is, voor de toepassing van gedwongen zorg nog steeds een crisismaatregel en/of zorgmachtiging nodig is.

²⁰ Art. 9:8 lid 2 Wvggz is het huidige artikel.

²¹ Concept MvT, p. 88-89.

²² Concept MvT, p. 89.

De RSJ benadrukt dat het tijdelijk toepassen van gedwongen zorg in de zin van artikel 3:2 lid 2 Wvggz (nieuw) aan een 'paragraaf 2 persoon' een zeer ingrijpende inperking van de rechten van de betrokkene vormt. Daarbij constateert de RSJ dat in artikel 9:12 lid 2 Wvggz (nieuw) een aantal belangrijke waarborgen van artikel 8:11 Wvggz (nieuw) van overeenkomstige toepassing wordt verklaard op het verlenen van gedwongen zorg in noodsituaties aan 'paragraaf 2 personen'. Deze waarborgen houden in dat de gedwongen zorg maximaal drie dagen mag duren, de toepassing van de gedwongen zorg direct moet worden medegedeeld aan de geneesheer-directeur, de beslissing hiertoe schriftelijk moet worden gemotiveerd en dat het moment waarop de geneesheer-directeur en de zorgverantwoordelijke de proportionaliteit, subsidiariteit, effectiviteit en veiligheid van de tijdelijke gedwongen zorg beoordelen, moet worden vermeld.

De RSJ vindt dat in dit rijtje een belangrijke waarborg ontbreekt, namelijk, dat als een beslissing tot de toepassing van gedwongen zorg in een noodsituatie niet wordt genomen door een ter zake kundige arts, er zo spoedig mogelijk over deze beslissing moet worden overlegd met een wel ter zake kundige arts. Een dergelijke waarborg is ook terug te vinden in artikel 15 lid 3 Wzd (nieuw), dat een vergelijkbare bevoegdheid bevat voor vrijwillig in de Wzd-accommodatie verblijvende personen als in artikel 9:12 Wvggz (nieuw) wordt geïntroduceerd.²³ De RSJ merkt overigens op dat deze waarborg ook (nog) niet is opgenomen in artikel 9:7 Wvggz (nieuw), waarin de bevoegdheid tot het verlenen van gedwongen zorg in noodsituaties voor 'paragraaf 1 personen' al was vastgelegd.

Aanbeveling 7: Neem in artikel 9:7 lid 3 Wvggz (nieuw) op dat wanneer de betrokkene of zijn vertegenwoordiger niet instemt met wijziging van het zorgplan dan wel zich tegen zorgverlening verzet, de zorg in de in artikel 9:6 Wvggz (nieuw) genoemde gevallen alsnog kan worden voortgezet.

Artikel 9:7 lid 3 Wvggz (nieuw) gaat over de situatie waarin de zorgverantwoordelijke vindt dat de gedwongen zorg voor de 'paragraaf 1 persoon' langer noodzakelijk is dan de maximale termijn van drie dagen. Omdat in die situatie een gewijzigde zorgbehoefte bestaat, moet het zorgplan op grond van dat artikellid worden aangepast om de gedwongen zorg te kunnen voortzetten. Dat betekent dat de gedwongen zorg alleen kan worden voortgezet als de betrokkene daarmee instemt. Hoewel het voorgaande volgens de concept memorie van toelichting de al gangbare werkwijze in de praktijk is,²⁴ is de RSJ verheugd dat deze waarborg wettelijk wordt verankerd. In het geval de betrokkene evenwel niet instemt met de aanpassing van het zorgplan of zijn vertegenwoordiger zich tegen de daadwerkelijke zorgverlening verzet, kan de gedwongen zorg volgens de concept memorie van toelichting alsnog worden verleend in de in artikel 9:6 Wvggz genoemde gevallen.²⁵ Omdat dit niet duidelijk uit de wetstekst blijkt, adviseert de RSJ om dit expliciet in artikel 9:7 lid 3 Wvggz (nieuw) op te nemen.

²³ Wat met 'overleg' in de zin van artikel 15 lid 3 Wzd wordt bedoeld, wordt niet uitgelegd in de MvT (*Kamerstukken II* 2015/16, 32399, nr. 25, p. 213). De RSJ neemt aan dat 'overleg' inhoudt dat de ter zake kundige arts akkoord moet gaan met het besluit van de zorgverantwoordelijke, niet zijnde een ter zake kundige arts, om tijdelijk gedwongen zorg te verlenen.

²⁴ Concept MvT, p. 83-84.

²⁵ Concept MvT, p. 83-84.

Aanbeveling 8: Breng meer eenheid in taal en structuur aan binnen de Wvggz en Wzd.

Met het conceptwetsvoorstel wordt geprobeerd meer eenheid in taal aan te brengen binnen de Wvggz en Wzd, bijvoorbeeld door de overkoepelende term 'gedwongen zorg' te introduceren.²⁶ De RSJ vindt het creëren van eenheid een goed voornemen, maar constateert dat in de twee wetten nog steeds allerlei verschillende termen worden gehanteerd, zoals 'betrokkene' in de Wvggz en 'cliënt' in de Wzd.²⁷ Waarom hiervoor is gekozen, wordt in de concept memorie van toelichting niet toegelicht. Een ander voorbeeld is dat in de Wvggz wordt gesproken over 'tijdelijke onderbreking', terwijl in de Wzd sprake is van 'verlof'.²⁸ De RSJ vraagt zich af of dit een bewuste keuze van de wetgever is, en zo ja, of dit verschil in terminologie ook een verschil in betekenis inhoudt. Ook merkt de RSJ op dat in de Wzd, anders dan in de Wvggz, niet langer wordt gesproken over een 'noodsituatie', maar over een 'urgente situatie'.²⁹ De RSJ vraagt zich af waarom deze wijziging wordt voorgesteld.

Daarnaast is de RSJ van mening dat de structuur van de twee wetten eenduidiger kan. In dit verband verwijst de RSJ naar de aanbevelingen 1 en 3 van dit advies.

Ook wijst de RSJ op de volgende punten:

- In artikel 51 lid 6 Wzd (nieuw) wordt de externe rechtspositie³⁰ geregeld van personen die met een strafrechtelijke titel in een Wzd-accommodatie verblijven. In dat artikellid staat dat de artikelen 47 en 48 Wzd (nieuw) over verlof, ontslag en overplaatsing niet van toepassing zijn op deze personen. De RSJ mist een dergelijke instructie in de artikelen 9:2 en 9:11 Wvggz (nieuw), waarin de externe rechtspositie van 'paragraaf 1 personen' respectievelijk 'paragraaf 2 personen' wordt geregeld. Om verwarring over de externe rechtspositie van deze twee groepen te voorkomen, vindt de RSJ het verstandig om expliciet in de artikelen 9:2 en 9:11 Wvggz (nieuw) op te nemen dat de artikelen 8:16 tot en met 8:18 Wvggz (nieuw) over verlof, ontslag en overplaatsing niet van toepassing zijn.
- In artikel 52 lid 1 Wzd (nieuw) wordt opgenomen dat de zorgaanbieder een schriftelijk overzicht van de klachtenregeling moet overhandigen zodra gedwongen zorg bij een persoon wordt overwogen of een betrokkene wordt opgenomen. De RSJ onderschrijft het belang van het goed en tijdig informeren van betrokkenen over hun rechten en is daarom positief over de voorgestelde tekstwijziging. De RSJ stelt echter vast dat het aan een soortgelijke plicht ontbreekt in hoofdstuk 10 van Wvggz (nieuw). De RSJ meent dat ook aan dit hoofdstuk een artikel moet worden

²⁶ In de huidige Wvggz wordt gesproken over 'verplichte zorg' en in de huidige Wzd wordt gesproken over 'onvrijwillige zorg'. Concept MvT, p. 4.

²⁷ Concept MvT, p. 4.

²⁸ Zie bijvoorbeeld art. 9:2 lid 1 en 9:11 lid 1 sub a Wvggz (nieuw) in vergelijking met art. 51 lid 1 sub a Wzd (nieuw).

²⁹ Zie bijvoorbeeld art. 9:12 Wvggz (nieuw) in vergelijking met art. 15 lid 1 Wzd (nieuw).

³⁰ De externe rechtspositie heeft betrekking op de rechten en plichten naar 'buiten' toe. Het gaat om de overplaatsing naar een andere accommodatie, en om het verlof dan wel het ontslag uit de accommodatie. De externe rechtspositie wordt volledig beheerst door de relevante wetgeving op het terrein van het ministerie van Justitie en Veiligheid (concept MvT, p. 78).

toegevoegd waarin de zorgaanbieder wordt verplicht een schriftelijk overzicht van de klachtenregeling aan de betrokkene te overhandigen.

- In artikel 55 lid 1 Wzd (nieuw) worden de klachtmogelijkheden uitgeschreven, terwijl in artikel 10:3 lid 1 Wvggz (nieuw) slechts wordt doorverwezen naar wetsartikelen. De RSJ meent dat de klachtmogelijkheden ook in de Wvggz moeten worden uitgeschreven.

In zijn algemeenheid ziet de RSJ ruimte om nog meer eenheid in taal en structuur aan te brengen. Dat bevordert niet alleen de begrijpelijkheid van en de synergie tussen de twee wetten maar daarmee ook de rechtszekerheid van de betrokkenen.

Aanbeveling 9: Ga na of de artikelen die van overeenkomstige toepassing hadden moeten worden verklaard, ook daadwerkelijk van overeenkomstige toepassing zijn verklaard, dan wel of er artikelen ontbreken.

De RSJ stelt vast dat in het conceptwetsvoorstel een aantal artikelen niet van overeenkomstige toepassing wordt verklaard, terwijl dit wel zou moeten gebeuren. Daarnaast meent de RSJ te constateren dat op sommige plekken wetsartikelen ontbreken. Voorbeelden hiervan zijn:

- Artikel 5:13 lid 5 Wvggz (nieuw), dat een verplichting voor de zorgverantwoordelijke bevat om familie en naasten te wijzen op de familievertrouwenspersoon, wordt niet van overeenkomstige toepassing verklaard in artikel 9:4 Wvggz (nieuw). Dat is opmerkelijk, omdat hoofdstuk 12 Wvggz over de familievertrouwenspersoon wél van overeenkomstige toepassing is verklaard in de artikelen 9:9 lid 1 en 9:13 lid 1 Wvggz (nieuw).³¹ De figuur van de familievertrouwenspersoon komt overigens niet voor in de Wzd. De RSJ vraagt zich af wat hiervan de reden is.
- Tijdelijk gedwongen zorg in een noodsituatie verleend op grond van artikel 9:7 respectievelijk 9:12 Wvggz (nieuw) is niet opgenomen in artikel 3:1 lid 1 onder f Wvggz (nieuw) waarin wordt uitgelegd wat onder gedwongen zorg wordt verstaan.
- De beslissingen tot het verlenen van tijdelijke gedwongen zorg in een noodsituatie op basis van artikel 9:7 respectievelijk 9:12 Wvggz (nieuw) zijn niet opgenomen in artikel 8:24 lid 1 sub g Wvggz (nieuw), waarin het digitaal beschikbaar stellen van gegevens ten behoeve van het toezicht door de inspectie is geregeld.
- In artikel 13:3 lid 1 Wvggz (nieuw), waarin het gaat over het melden van een onttrekking van een persoon aan gedwongen zorg bij de officier van justitie en de minister, worden enkel 'paragraaf 1 personen' van hoofdstuk 9 Wvggz (nieuw) genoemd. 'Paragraaf 2 personen' van datzelfde hoofdstuk zijn daarin niet opgenomen. De RSJ vermoedt dat de wetgever is vergeten deze laatste groep aan dit artikellid toe te voegen. Het artikellid is namelijk ongewijzigd gebleven, terwijl de huidige groep 'paragraaf 1 personen' in het conceptwetsvoorstel wordt opgesplitst naar twee paragrafen. De RSJ merkt ook op dat in artikel 13:3 lid 1 Wvggz (nieuw) wordt verwezen naar het vijfde lid, terwijl dit met de voorgestelde wijziging het vierde lid moet zijn.

³¹ Ook in art. 9:8 lid 5 Wvggz (nieuw) wordt gewezen op de mogelijkheid om informatie, advies en bijstand te ontvangen van de familievertrouwenspersoon.

- In artikel 13:4 lid 1 en lid 2 Wvggz (nieuw), waarin het gaat over het opleggen van een bestuurlijke boete respectievelijk een last onder dwangsom bij overtreding van bepaalde regels, zijn enkel artikelen uit paragraaf 1 van hoofdstuk 9 Wvggz (nieuw) opgenomen. De artikelen uit paragraaf 2 van datzelfde hoofdstuk ontbreken. Dat is opvallend, omdat deze laatste paragraaf wel is verwerkt in de artikelen 13:5 en 13:6 Wvggz (nieuw), die gaan over strafrechtelijke handhaving.

2. Verduidelijking/versterking rechtspositie reguliere ggz-patiënten die tijdelijk in een FPC verblijven

Aanbeveling 10: Verklaar artikel 53 lid 1, 3 en 4 Beginselenwet verpleging ter beschikking gestelden (Bvt) en artikel 54 lid 1 en 3 Bvt van overeenkomstige toepassing in artikel 6:4 lid 5 Wvggz (nieuw) en artikel 7:8 lid 3 Wvggz (nieuw), en verwijs daarin naar artikel 10:3 lid 2 Wvggz (nieuw). Vermeld in artikel 7:8 lid 3 Wvggz (nieuw), net als in artikel 6:4 lid 5 Wvggz (nieuw), dat betrokkene zijn rechtspositie behoudt op grond van de Wvggz.

Op basis van artikel 6:4 lid 5 Wvggz (nieuw) kan een persoon met een civiele machtiging vanwege het noodzakelijke beveiligingsniveau in een FPC worden opgenomen. Het conceptwetsvoorstel introduceert deze mogelijkheid nu ook voor het geval ten aanzien van deze persoon een machtiging tot voortzetting van de crisismaatregel wordt verleend, te weten in artikel 7:8 lid 3 Wvggz (nieuw). De RSJ heeft in een eerder advies³² verschillende aanbevelingen gedaan over de verduidelijking van de rechtspositie van deze groep. De RSJ constateerde in dat advies dat onduidelijk was waarom reguliere ggz-patiënten binnen de FPC niet dezelfde rechten hebben met betrekking tot de informatie- en hoorplicht als tbs-gestelden.³³ Daarom adviseerde de RSJ om deze rechten gelijk te trekken door enkele onderdelen van hoofdstuk XII Bvt van overeenkomstige toepassing te verklaren in artikel 6:4 lid 5 Wvggz. Dit advies is niet overgenomen in het conceptwetsvoorstel. Een toelichting op deze keuze ontbreekt. De RSJ adviseert ditzelfde nu opnieuw. Niet alleen ten aanzien van het al bestaande artikel 6:4 lid 5 Wvggz (nieuw), maar ook ten aanzien van het nieuw geïntroduceerde artikel 7:8 lid 3 Wvggz (nieuw).

Daarnaast merkt de RSJ op dat in artikel 6:4 lid 5 Wvggz (nieuw) expliciet is bepaald dat betrokkene zijn rechtspositie behoudt op grond van de Wvggz, terwijl dat in artikel 7:8 Wvggz (nieuw) ontbreekt. De RSJ meent dat deze omissie moet worden hersteld.

3. Verduidelijking/versterking rechtspositie jeugdigen in civiel kader

Aanbeveling 11: Laat de voorwaardelijke machtiging van paragraaf 2.3a Wzd evalueren alvorens een beslissing te nemen over het al dan niet loskoppelen van de verlening van jeugdhulp.

³² RSJ, *Reparatiewetsvoorstel Wvggz en Wzd*, Den Haag: RSJ 2020, p. 3.

³³ RSJ, *Reparatiewetsvoorstel Wvggz en Wzd*, Den Haag: RSJ 2020, p. 3.

Op grond van het huidige artikel 28aa lid 1 Wzd kan de rechter een voorwaardelijke machtiging verlenen die strekt tot opname en verblijf van een betrokkene tussen de 18 en 23 jaar, aansluitend op de verlening van jeugdhulp als bedoeld in de Jeugdwet. De voorliggende consultatievraag over dit punt luidt: "Heeft u er behoefte aan dat de voorwaardelijke machtiging wordt losgekoppeld van de verlening van jeugdhulp en betrekking heeft op betrokkenen vanaf 18 jaar?"

De RSJ constateert dat de voorwaardelijke machtiging in de memorie van toelichting bij de Wzd ontbreekt en dat de Afdeling advisering van de Raad van State bij de invoering hiervan niet om advies is gevraagd. De voorwaardelijke machtiging is destijds namelijk in de Wzd opgenomen na aanvaarding van het amendement Keijzer c.s.³⁴ Doordat dit amendement pas werd aangenomen nadat de memorie van toelichting bij de Wzd al was opgesteld, is de voorwaardelijke machtiging daarin niet uitgewerkt. Naderhand bleken er meerdere wijzigingen te zijn doorgevoerd, waardoor de memorie van toelichting niet meer aansloot bij de uiteindelijke wettekst van de Wzd. In plaats van een nieuwe memorie van toelichting, is daarom een informele artikelsgewijze toelichting bij de Wzd opgesteld, die vooral was bedoeld als ondersteuning voor het werkveld bij de implementatie van de Wzd.³⁵ In de artikelsgewijze toelichting valt alleen te lezen dat de aanleiding voor de invoering van de voorwaardelijke machtiging een onderzoek van de Universiteit Leiden was, waarin werd geconcludeerd dat het juridische instrumentarium nauwelijks mogelijkheden biedt om jongvolwassenen die te maken hadden met een jeugdbeschermingsmaatregel, na het bereiken van de leeftijd van 18 jaar te dwingen tot het ontvangen van zorg.³⁶

Hoewel de RSJ deze moeizame overgang tussen de Jeugdwet en de volwassen zorgwetten zeker herkent,³⁷ is de RSJ van mening dat het niet mogelijk is een antwoord te formuleren op de hierboven weergegeven consultatievraag zonder dat de wetgever de voorwaardelijke machtiging van paragraaf 2.3a Wzd laat evalueren. In die evaluatie moet worden onderzocht wat het doel van de invoering van de figuur van de voorwaardelijke machtiging is geweest en hoe vaak deze in de praktijk wordt toegepast. Daarbij moet de rechtspositie van de jeugdige in de zin van de Jeugdwet tegen het licht worden gehouden. Daarnaast moet worden gezien hoe de voorwaardelijke machtiging zich verhoudt ten opzichte van de Wvggz.

4. Tot slot

De RSJ betreurt dat in de concept memorie van toelichting slechts één paragraaf wordt gewijd aan de verhouding tussen de drie wettelijke regelingen (de Wvggz, de Wzd en de Jeugdwet) op grond waarvan gedwongen zorg aan jeugdigen kan worden geboden.³⁸ Dit, terwijl een groot knelpunt is dat deze wettelijke regelingen niet goed op elkaar aansluiten. De RSJ heeft meermaals geadviseerd om de reikwijdte van de Wvggz en Wzd te beperken tot volwassenen en om de drie wettelijke regelingen met betrekking tot de

³⁴ *Kamerstukken II 2016/17, 32399, nr. 81.*

³⁵ 'Wet zorg en dwang: artikelsgewijze toelichting tot 2020', www.dwangindezorg.nl.

³⁶ M.R. Bruning e.a., *Verplichte (na)zorg voor kwetsbare jongvolwassenen? Onderzoek naar de juridische mogelijkheden voor (verplichte) hulp aan kwetsbare jongvolwassenen na kinderscherming*, Leiden: Universiteit Leiden (in opdracht van WODC) 2016.

³⁷ De overgang 18-/18+ is een thema dat de RSJ al een aantal jaren met extra belangstelling volgt. Zie: RSJ, *Adviesprogramma 2024*, Den Haag: RSJ 2024, p. 11.

³⁸ Concept MvT, p. 36-37.

rechtspositie van jeugdigen bij (gedwongen) zorg en ondersteuning te integreren in één nieuwe wettelijke regeling. De RSJ heeft dit geadviseerd met het oog op rechtsgelijkheid en duidelijkheid, maar ook om te bevorderen dat bij de zorg aan en ondersteuning van jeugdigen hun psychosociale problematiek voorop wordt gesteld en de noodzakelijke zorg niet afhankelijk is van een bepaald wettelijk kader. Daarnaast vermindert één wettelijke regeling de ervaren fragmentatie in de zorg en ondersteuning aan jeugdigen, inclusief de financiële schotten.³⁹ In de beleidsreactie op het RSJ-advies *Vrijheidsbeperkende maatregelen in de open residentiële jeugdhulp? Context en een advies over de toekomst* heeft de staatssecretaris Jeugd, Preventie en Sport onder andere gesteld dat er vanuit de Wvggz en Wzd geen aanleiding bestaat om jeugdigen uit deze wetten te halen, omdat daarover niets naar voren is gekomen bij de recente evaluatie van deze wetten.⁴⁰ De RSJ heeft echter de indruk dat de reden hiervoor is gelegen in het simpele feit dat dit punt destijds niet in de evaluatievragen is opgenomen. Daarmee maakte dit punt dus ook geen onderdeel uit van de evaluatie. De RSJ stelt het belang van het kind voorop en dit belang is het meest gediend met harmonisatie van de genoemde regelingen. Daarom vraagt de RSJ via deze weg opnieuw dringend om over te gaan tot harmonisatie van de drie zorgregelingen voor jeugdigen die betrekking hebben op gedwongen zorg en vrijheidsbeperking in residentiële hulpverlening.

Daarnaast adviseert de RSJ u om bovenstaande aanbevelingen in het wetsvoorstel te verwerken, zodat de rechtspositie van personen die met een strafrechtelijke titel in een Wvggz- of Wzd-accommodatie verblijven, reguliere ggz-patiënten die tijdelijk in een FPC verblijven en civiele jeugdigen (nader) wordt verduidelijkt en versterkt.

De RSJ is graag bereid een en ander nader toe te lichten.

Met vriendelijke groet,
namens de Afdeling advisering van de RSJ,

Han Moraal
Algemeen voorzitter

³⁹ RSJ, *Vrijheidsbeperkende maatregelen in de open residentiële jeugdhulp? Context en een advies over de toekomst*, Den Haag: RSJ 2023, p. 46-47. RSJ, *Gekanteld perspectief*, Den Haag: RSJ 2015.

⁴⁰ *Kamerstukken II* 2024/25, 31839, nr. 1029, p. 7.

